

โครงสร้างของคติความเชื่อในการออกแบบก่อสร้างสถาปัตยกรรมตะวันออก

Structures of the Eastern Constructional Beliefs

ชูพงษ์ ทองคำสมุทร

Choopong Thongkamsamut

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

Faculty of Architecture, Khon Kaen University, Khon Kaen, 40002, Thailand

E-mail: choopong_t@hotmail.com

บทคัดย่อ

คติความเชื่อ “ฮวงจุ้ย” และ “วาสตุ” เป็นคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีนและประเทศอินเดียโบราณตามลำดับ คติความเชื่อเหล่านี้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมในประเทศไทยและอีกหลายประเทศ ในบางครั้งหลักการและรายละเอียดของคติความเชื่อเหล่านี้กลับขัดแย้งกับหลักการออกแบบในปัจจุบันที่ตั้งอยู่บนหลักการของเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการที่จะแสดงให้เห็นถึงเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบเนื้อหาและโครงสร้างของคติความเชื่อ โดยอาศัยเครื่องมือและการวิเคราะห์ในเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถนำเอาหลักการและเนื้อหาของคติความเชื่อนี้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม ผลการศึกษพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดรูปแบบเนื้อหาของคติความเชื่อในการออกแบบก่อสร้างสถาปัตยกรรมนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ปัจจัยได้แก่ 1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ฟ้า” ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ ความชื้น ความเร็วลมการโคจรของดวงอาทิตย์และความกดอากาศ 2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ดิน” ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ความสูงต่ำของพื้นที่ ลักษณะพืชพันธุ์ทางธรรมชาติ แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ 3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “คน” ได้แก่ สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย และความสบายของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ

ในส่วนของการนำคติความเชื่อไปปฏิบัติใช้ มักเป็นการอ้างอิงสิ่งเหนือธรรมชาติ และการให้เหตุผลแบบนิรนัย อีกทั้งการนำคติความเชื่อไปปฏิบัติใช้ยังมีขอบเขตเฉพาะพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดในช่วงเวลาหนึ่งที่ปัจจัยที่มีอิทธิพลยังไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น

Abstract

“Feng Shui” and “Vaastu” are the constructional beliefs which came from ancient China and India. At present, they become the influential topics that determine the building configuration in many countries. But sometimes, their contents conflict with the current scientific design principles. This study will expose their influential factors which generate their contents and structures. The essences of this analysis can help us to apply them in the proper way. By using scientific methods, the result of this study shows the Influential factors of these beliefs such as; 1) Heaven factors are; climate, (air temperature, relative humidity, air pressure and wind) time, (daytime-nighttime, seasons). 2) Earth factors are; topographical condition, water resources, land-form, land slope, geographical condition, altitude height, and natural resources. and 3) Human factors are; administration of the city, social value, human comfort conditions, and human culture.

These constructional beliefs have been applied by superstitious way or deductive reasoning. Moreover, the scopes of these beliefs are limited on their origin area in the period of time that the influential factors are still not changed.

Keywords

คติความเชื่อในการก่อสร้างสถาปัตยกรรม (Constructional Belief)

ฮวงจุ้ย (Feng Shui)

วาस्तู (Vaastu)

ภูมิปัญญาตะวันออก (Eastern Wisdom)

ความสบายของมนุษย์ (Human Comfort)

ความสบายทางด้านอุณหภูมิ (Thermal Comfort)

1. ความนำ

การออกแบบก่อสร้างสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน ตั้งอยู่บนหลักการของเหตุผลในเชิงวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นในด้านประโยชน์ใช้สอย ความสวยงาม เศรษฐศาสตร์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการก่อสร้าง มีปัจจัยหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทต่อการออกแบบก่อสร้างเป็นอย่างมากในปัจจุบันก็คือ คติความเชื่อ ทั้งในส่วนของคติความเชื่อเดิมของพื้นที่ที่ทำการออกแบบก่อสร้าง และคติความเชื่อของต่างพื้นที่ที่ถูกนำมาปฏิบัติใช้ ซึ่งได้แก่ คติความเชื่อฮวงจุ้ย (Feng Shui) ของประเทศจีนโบราณ และคติความเชื่อวาสตุ (Vaastu) ของประเทศอินเดียโบราณ ที่นอกจากจะแพร่หลายในประเทศไทยแล้ว ยังถูกนำไปใช้อีกหลายพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นประเทศอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และอีกหลาย ๆ ประเทศในทวีปยุโรป (Feuchtwang, 1974; Schmieke, 2002)

การนำเอาคติความเชื่อไปปฏิบัติใช้ ไม่ว่าจะเป็นคติความเชื่อเดิมในพื้นที่นั้น ๆ หรือการนำเอาคติความเชื่อจากพื้นที่หนึ่งไปใช้กับพื้นที่หนึ่งนั้น มักจะมีปัญหาขัดแย้งกับหลักการออกแบบและก่อสร้างในปัจจุบัน ทำให้เกิดปัญหาต่อผู้ออกแบบ และผู้ควบคุมการก่อสร้าง ทั้งในเรื่องที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบก่อสร้างสถาปัตยกรรม การเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาคารในขณะที่ก่อสร้างหรือเมื่อก่อสร้างแล้วเสร็จ ส่งผลให้เกิดความสูญเปล่าของเวลา แรงงาน และงบประมาณในการออกแบบและก่อสร้างอาคาร ดังนั้น การศึกษาที่มุ่งเน้นในการแสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง ปัจจัยที่มีอิทธิพล และเนื้อหาสาระสำคัญของคติความเชื่อเหล่านี้ เพื่อที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการออกแบบก่อสร้างในพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป โดยที่การศึกษานี้จะใช้วิธีการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของคติความเชื่อเหล่านี้กับสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังใช้การศึกษาเปรียบเทียบ (Comparative Study) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคติความเชื่อเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้มองเห็นถึงโครงสร้างและสาระสำคัญในคติความเชื่อของชาวตะวันออกได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2. นิยามความหมายของคติความเชื่อ

ในส่วนแรกจะเป็นการศึกษาถึงนิยามความหมายของคติความเชื่อของประเทศตะวันออก ซึ่งได้แก่ คติความเชื่อฮวงจุ้ยที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศจีนโบราณ และคติความเชื่อวาสตุที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศอินเดียและปากีสถาน ดังต่อไปนี้

ฮวงจุ้ย เมื่อแปลตามตัวอักษรในภาษาจีนแต้จิ๋ว โดยที่ ฮวง แปลว่า ลม และ จุ้ย แปลว่า น้ำ จากการศึกษาเบื้องต้นจะพบว่าชาวจีนมีการใช้ภาษาที่มีการเปรียบเทียบใช้คำที่มีความหมายกว้าง และใช้ระบบสัญลักษณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น ฮวงจุ้ยนั้นจึงน่าที่จะมีความหมายกว้างกว่าการแปลตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียว ซึ่งนิยามความหมายของฮวงจุ้ยนี้ได้มีผู้เชี่ยวชาญที่ได้ให้คำจำกัดความที่น่าสนใจไว้อย่างหลากหลายดังต่อไปนี้

- การให้ความสำคัญกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อม โดยเฉพาะเรื่องน้ำและลม (Yiamwattana, 2005)
- การเปิดเผยถึงการอาศัยอยู่อย่างกลมกลืนกับพลังทางธรรมชาติอันยิ่งใหญ่ของจักรวาลหรือผืนฟ้า การอาศัยคุณประโยชน์บริโศกเต็มกินพลังชีวิตจากผืนน้ำ ผืนดิน และการอาศัยประโยชน์สุขจากการเกื้อกูลการบุญทางจิตใจของมวลหมู่มนุษยชาติร่วมกัน (Dhechakasem, 2004)
- It is a science that offers the ability to create a balance in your dwellings or place of work. (Montenegro, 2003)
- Feng Shui is an ancient Chinese wisdom that relates architecture to built environment. (Mak & Thomas, 2005)
- Feng Shui is Chinese art or skill of geomancy. Taking account of the five elements and the two forces of Yin and Yang. (Yuan, 2005)
- The traditional Chinese art and Science of living in harmony with the environment. (Wong, 2001)

จากความหมายทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นว่ามีความแตกต่างกันออกไปในแนวความคิดและรายละเอียด แล้วแต่ว่าผู้ให้คำจำกัดความจะเน้นหนักหรือให้ความสำคัญที่ส่วนใดของคติความเชื่อ แต่สำหรับการศึกษาและวิจัยครั้งนี้จะใช้ความหมายของคติความเชื่อ

ในส่วนของการศึกษาเชื่อว่าสติของชาวอินเดียโบราณก็มีลักษณะของเนื้อหาใกล้เคียงกับสติความเชื่อฮวงจุ้ย แต่จะแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด ในบางหลักฐานมีการระบุว่าสติความเชื่อวาสตุนี้เป็นต้นกำเนิดของสติความเชื่อฮวงจุ้ย (Schmieke, 2002) เนื่องจากมีความคล้ายคลึงกันในส่วนของการปฏิบัติที่เป็นที่มา และแนวคิดโดยรวม โดยที่สติความเชื่อวาสตุนี้ได้พัฒนามาจากคัมภีร์พระเวทย์ด้านขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคาร เรียกว่า สถาปัตยกรรมศาสตร์ (Sathapatayata-Veda) ซึ่งนิยามความหมายของสติความเชื่อดังกล่าวนี้ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ดังต่อไปนี้

- จากความหมายของคติความเชื่อวาสตุจะเห็นได้ว่ามีส่วนที่คล้ายกันกับคติความเชื่อฮวงจุ้ยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายที่สำคัญคือความอยู่เย็นเป็นสุขของมนุษย์เป็นสำคัญ

การพิจารณาโครงสร้างของคตินความเชื่อ จำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงสภาพแวดล้อมเดิมในด้านต่าง ๆ ของสถานที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดคตินความเชื่อนั้น ๆ โดยที่แหล่งกำเนิดที่พิจารณานี้สามารถแสดงดังรูปที่ 1 ดังต่อไปนี้

พื้นที่หมายเลข 1 คือพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดความเชื่อฮวงจุ้ย มีพื้นที่บริเวณละติจูดที่ 25-30 องศาเหนือ มณฑลฟูโจว และคุนหมิง ของประเทศจีนทางตอนใต้ โดยที่พื้นที่นี้จะเป็นต้นกำเนิดของฮวงจุ้ยรูปลักษณ์ (Landform School of Feng Shui) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเลือกทำเลที่ตั้งมงคลและรูปแบบพื้นที่อุดมคติที่เหมาะสมสำหรับการก่อสร้าง โดยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบของภูเขาและกระแสน้ำเป็นสำคัญ

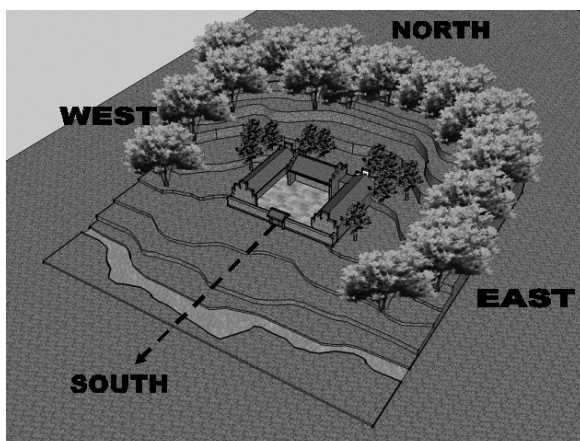
พื้นที่หมายเลข 2 คือพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดคติความเชื่อฮวงจุ้ยเช่นเดียวกัน อยู่บริเวณละติจูดที่ 37-42 องศาเหนือ แถบมณฑลปักกิ่งในปัจจุบัน โดยที่พื้นที่นี้จะเป็นต้นกำเนิดของฮวงจุ้ยเข็มทิศ (compass school of Feng Shui) ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเลือกทิศทางและตำแหน่งมงคล โดยการใช้เข็มทิศพยากรณ์ (geomantic compass) เป็นเครื่องมือสำหรับการเลือกทิศทางที่เป็นมงคล และหลักเล็งทิศทางที่ไม่เป็นมงคล ซึ่งสัมพันธ์กับดวงชะตาราศีของเจ้าของอาคารอีกด้วย

พื้นที่หมายเลข 3 คือพื้นที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดคติความเชื่อวาสตุ อยู่บริเวณที่ 25-30 องศาเหนือ แถบบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ ซึ่งอยู่ในประเทศอินเดียและปากีสถานในปัจจุบัน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของคติความเชื่อกับสภาพแวดล้อมที่เป็นแหล่งกำเนิด

4.1 คติความเชื่อฮวงจุ้ยของประเทศจีน

ในเนื้อหาของคติความเชื่อฮวงจุ้ยมีหลายส่วนที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเลือกพื้นที่ก่อสร้างอาคาร การปรับภูมิทัศน์ภายนอกอาคาร และการเลือกรูปแบบอาคาร ซึ่งสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 พื้นที่อุดมคติสำหรับการก่อสร้างอาคาร หรือสุสานตามคติความเชื่อฮวงจุ้ย

จากรูปแสดงให้เห็นลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไป กล่าวคือมีภูเขาหรือเนินเขาสูงอยู่ทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก อีกทั้งยังมีเนินเล็ก ๆ และแม่น้ำผ่านทางด้านหน้าซึ่งเป็นทิศใต้ของพื้นที่อีกด้วย โดยได้มีการกำหนดระบบสัญลักษณ์เพื่อกำกับลักษณะพื้นที่ดังกล่าวโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (Feuchtwang, 1974; Wong, 2001)

- ภูเขาหรือเนินเขาทางด้านหลังของพื้นที่ในทางทิศเหนือเปรียบเสมือน “เต่าดำ” (Black Tortoise) เป็นสัญลักษณ์แทนความมีอายุยืน ความสงบสุขในชีวิต ความหนักแน่น บารมี และความสงบนิ่ง ส่วนในทางกายภาพเต่าดำนั้นจะมีลักษณะเป็นภูเขาหรือเนินเขาที่ลาดเอียง มีมุมไม่เกิน 45 องศาเมื่อมองจากดินไปถึงยอดเขา ไม่อยู่ใกล้ชิดที่ดินเกินไป และต้องเป็นภูเขาที่มีต้นไม้ปกคลุมเขียวชะอุ่ม ไม่เป็นภูเขาหัวล้านหรือภูเขาที่มีแต่ก้อนหินที่ดูแห้งแล้ง

- ภูเขาหรือเนินเขาทางด้านซ้ายของพื้นที่ (เมื่อยืนบนพื้นที่และหันหน้าไปทางทิศใต้) เปรียบเสมือน “มังกรเขียว” (Azure Dragon) แทนความหมายของเกียรติยศ ชื่อเสียง ความเจริญรุ่งเรือง ส่วนในทางกายภาพจะเป็นเนินเขาที่ค่อนข้างเรียวยาว อาจจะมีลักษณะคดโค้งบ้าง และเป็นเนินเขาที่อยู่สูงประมาณครึ่งหนึ่งของเนินเต่าดำทางด้านหลัง

- ภูเขาหรือเนินเขาทางด้านขวาของพื้นที่ (เมื่อยืนบนพื้นที่และหันหน้าไปทางทิศใต้) เปรียบเสมือน “เสือขาว” (White Tiger) อยู่ทางด้านขวาของพื้นที่ แทนความหมายของพลังอำนาจ การพิทักษ์รักษา การคุ้มครอง ส่วนในทางกายภาพ เนินเสือขาวจะมีความสูงใกล้เคียงกับมังกรเขียว

- เนินเขาเล็กอยู่ทางทิศใต้หรือทางด้านหน้าของพื้นที่ เปรียบเสมือน “หงส์แดง” (Red Phoenix) ให้ความหมายที่แทนโชคลาภ เงินทอง ความโชคดีและความอุดมสมบูรณ์ ในทางกายภาพหงส์แดงจะแทนที่ราบทางหน้าบ้าน และเนินที่อยู่ฝั่งเดียวกับบ้านหรืออีกฝั่งของแม่น้ำก็ได้ มีลักษณะเป็นที่ราบกว้าง ๆ พอเหมาะกับขนาดของตัวบ้านคือถ้าบ้านมีขนาดใหญ่ที่ราบก็ต้องมีขนาดใหญ่ หากบ้านมีขนาดเล็กที่ราบก็ต้องมีขนาดเล็กด้วย

- ถ้ามีพื้นที่ว่างเปล่าทางด้านทิศใต้ของตัวบ้านหรืออาคาร ถือได้ว่าเป็นสิริมงคลอย่างยิ่ง

- ลักษณะการจัดเรียงตัวของเนินหรือภูเขาทั้งหมดนั้นมีการเรียงตัวแบบเก้าอี้มีเท้าแขน (Armchair Configuration)

จากการที่สภาพอากาศของประเทศจีนบริเวณแหล่งกำเนิดคิตติความเชื่อฮวงจุ้ยนั้นมีความความหนาวเย็น และมีความแตกต่างของอุณหภูมิในเวลากลางวันและกลางคืนสูง ส่งผลให้ลักษณะของพื้นที่อุดมคตินี้มีความสัมพันธ์กับสภาพอากาศและสภาพพื้นที่ของประเทศจีนโบราณที่เป็นแหล่งกำเนิดเป็นอย่างมาก กล่าวคือ

- เนินเขาหรือภูเขาทางด้านหลังของพื้นที่ (ทางทิศเหนือ) ที่กำหนดว่าต้องเป็นเนินเขาหรือภูเขาที่มีลักษณะสูงใหญ่ที่สุด สามารถใช้เป็นแนวกำบังลมหนาวที่มาจากทางทิศเหนือ ซึ่งพัดมาเกือบตลอดทั้งปี

- เนินเขาทางตะวันออก หรือเนินมังกรเขียวนี้ สามารถเป็นแนวกำบังลมหนาวที่มาจากทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออก ซึ่งเป็นกระแสลมที่เกิดจากอิทธิพลของทะเลทางด้านตะวันออกของประเทศ

- เนินเขาทางตะวันตกหรือเนินเสือขาว เป็นแนวกำบังพายุทะเลทรายที่พัดมาจากทางทิศตะวันตกของประเทศที่มีภูมิอากาศแบบทะเลทราย

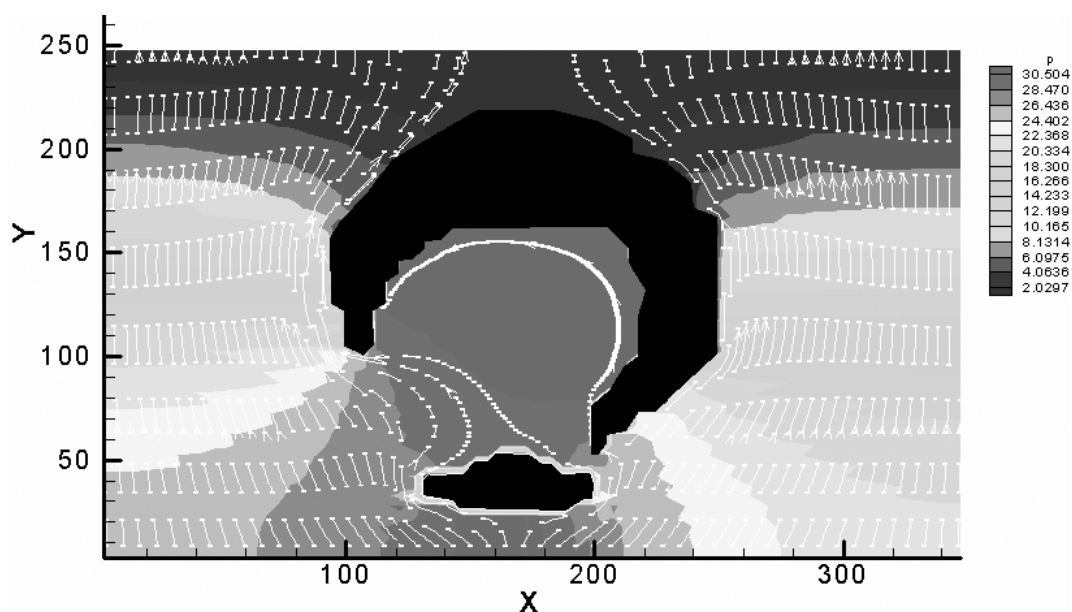
- ทางทิศใต้เป็นเนินเขาขนาดเล็กที่ไม่ต้องการให้เกิดการบดบังกระแสลมที่พัดมาจากทางทิศใต้ และทิศตะวันตกเฉียงใต้ในฤดูร้อน

- จากการจำลองการพัดของกระแสลมจากทางทิศใต้ในพื้นที่อุดมคติ (รูปที่ 3) จะพบว่ากระแสลมสามารถพัดเข้าไปในพื้นที่ได้หากว่ามีการพัดมาจากทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ (ทั้งนี้เนื่องจากเนินเขาทางทิศตะวันออกมีความยาวมากกว่าเนินเขาทางทิศตะวันตก) ซึ่งจากข้อมูลสภาพอากาศพบว่า ลมจะพัดมาจากทิศทางนี้ในเดือน

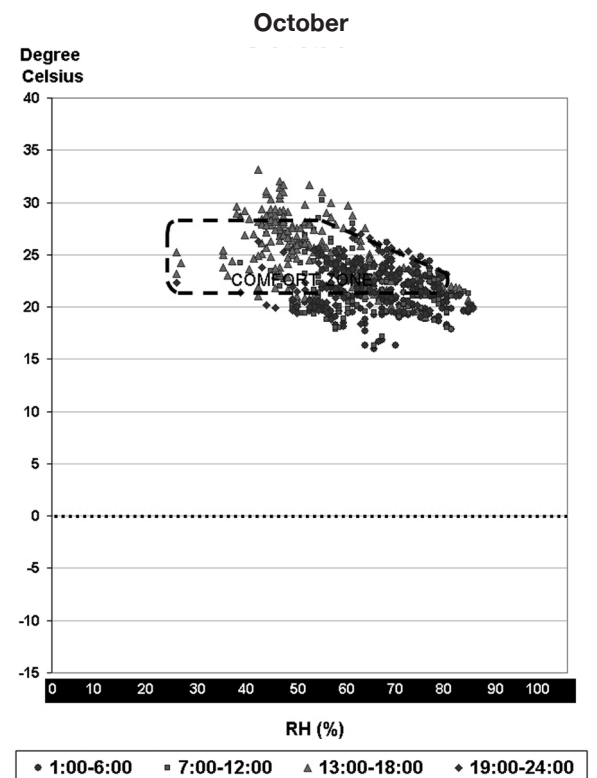
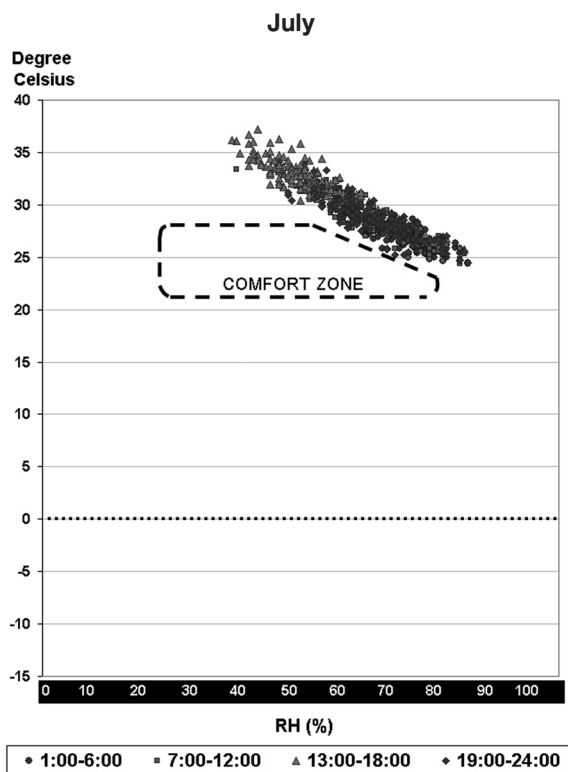
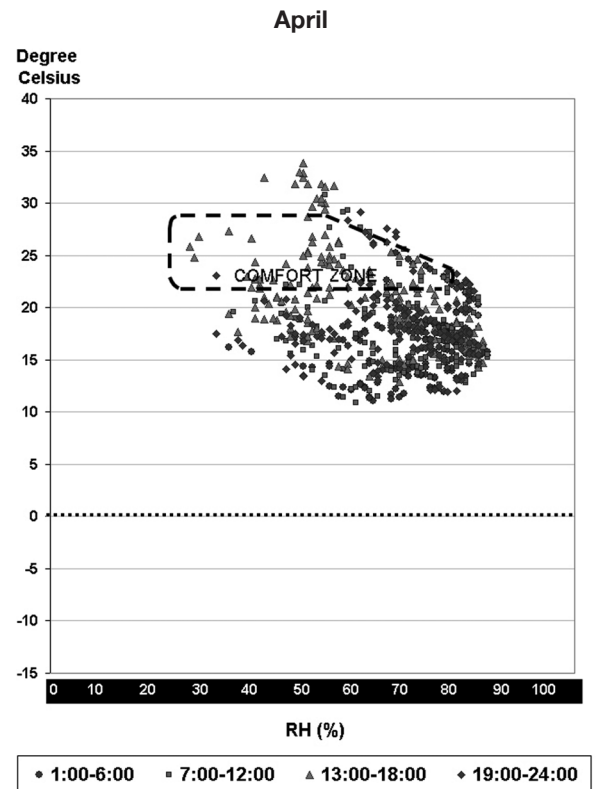
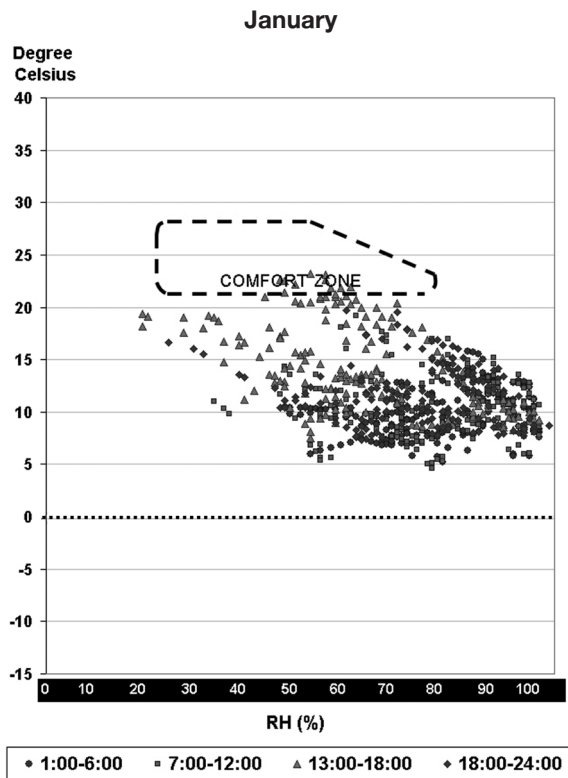
มิถุนายน กรกฎาคม และเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นเดือนที่อุณหภูมิอากาศและความชื้นสัมพัทธ์สูงกว่าเขตสบาย ดังนั้นพื้นที่อุดมคติจึงมีความสัมพันธ์กับทิศทางลมในเดือนดังกล่าวนี้

- ที่ราบทางด้านทิศใต้ใช้เป็นบริเวณสำหรับรับแสงอาทิตย์ เนื่องจากประเทศจีนนั้นอยู่ในเขตซีกโลกเหนือ ที่การโคจรของดวงอาทิตย์นั้นจะอ้อมทางทิศใต้เป็นส่วนใหญ่ (ดูรายละเอียดของเส้นทางการโคจรของดวงอาทิตย์ในรูปที่ 6 และ 7) ดังนั้นการเว้นที่ว่างทางทิศใต้จึงเป็นความตั้งใจในการที่จะรับความร้อนที่มาจากแสงอาทิตย์ดังกล่าวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากสภาพอากาศในเขตอบอุ่น และเขตภูเขา เช่น ประเทศจีนนั้นจะมีอุณหภูมิเฉลี่ยที่ต่ำกว่าสภาวะน่าสบายเกือบตลอดทั้งปี

- “น้ำ” มีคุณสมบัติในการสะสมความร้อนได้ดี อีกทั้งน้ำต้องอาศัยความร้อนในการระเหยกลายเป็นไอ จึงดูดเอาความร้อนรอบ ๆ บริเวณนั้นเพื่อใช้ในการระเหย ส่งผลให้อากาศรอบ ๆ บริเวณนั้นเย็นลง ในทางกลับกันเนื่องจากน้ำนั้นมีค่าความจุความร้อนที่สูงกว่าพื้นดินและสูงกว่าสสารอื่น ๆ ทำให้ชาวจีนโบราณมีความคิดในเรื่องของการสร้างที่พักอาศัยที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ เนื่องจากน้ำในเวลากลางวันจะมีอุณหภูมิต่ำกว่าพื้นดิน ในขณะที่เวลากลางคืนน้ำจะมีอุณหภูมิสูงกว่าพื้นดิน เนื่องจากน้ำสามารถดูดซับความร้อนจากแสงอาทิตย์ในเวลากลางวันเอาไว้ทำให้ช่วยลดความรุนแรงของสภาพอากาศที่มีความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่างเวลากลางวันและเวลากลางคืนได้เป็นอย่างดี

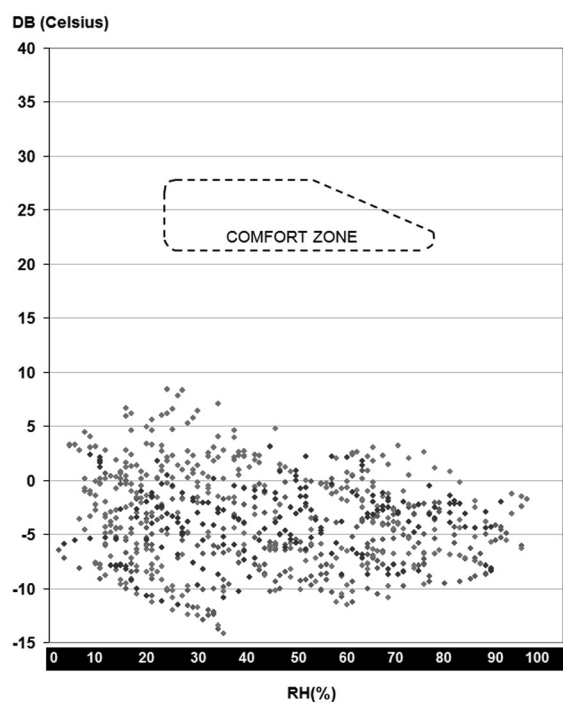

รูปที่ 3 ลักษณะพื้นที่อุดมคติตามหลักฮวงจุ้ย (มีเนินทางทิศใต้) ทดสอบการพัดของกระแสลมจากทางทิศใต้ ด้วยโปรแกรม CFD (Computed Fluid Dynamics)

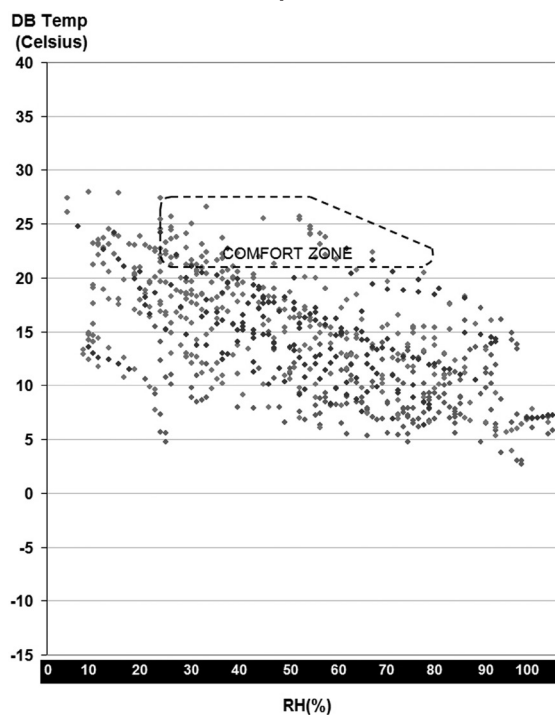
รูปที่ 4 แผนภูมิชีวอากาศของเมืองฟูโจว มณฑลฟูเจี้ยน (พื้นที่หมายเลข 1) ละติจูดที่ 26-27 องศาเหนือ ของฤดูหนาวในเดือนมกราคม (บนซ้าย) ฤดูใบไม้ผลิในเดือนเมษายน (บนขวา) ฤดูร้อนในเดือนกรกฎาคม (ล่างซ้าย) และฤดูใบไม้ร่วงในเดือนตุลาคม (ล่างขวา)

January

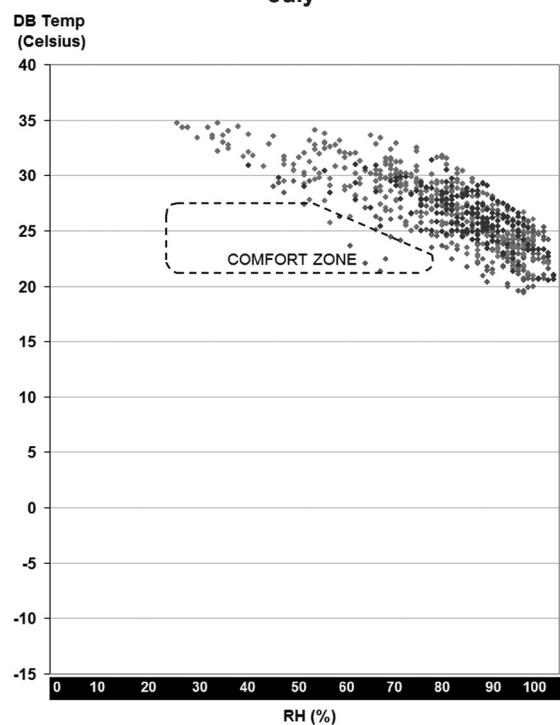
• 1:00-6:00 • 7:00-12:00 • 13:00-18:00 • 19:00-24:00

April

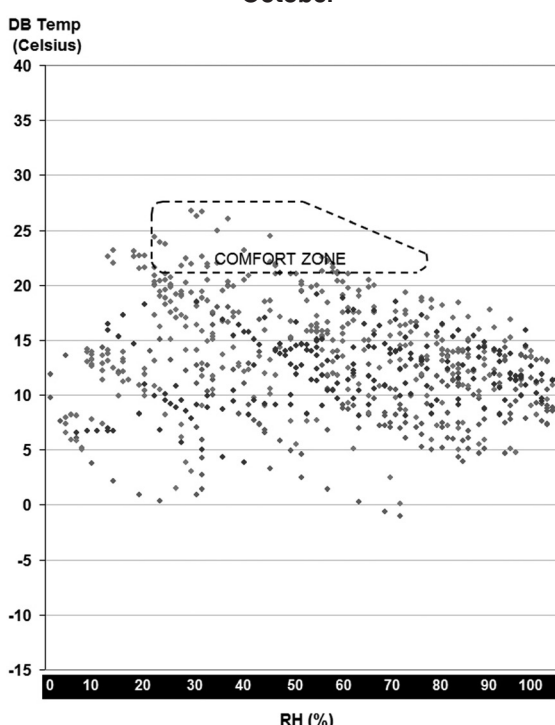
• 1:00-6:00 • 7:00-12:00 • 13:00-18:00 • 19:00-24:00

July

• 1:00-6:00 • 7:00-12:00 • 13:00-18:00 • 19:00-24:00

October

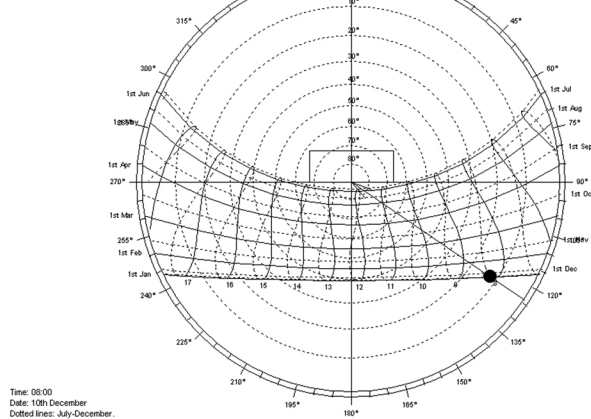

• 1:00-6:00 • 7:00-12:00 • 13:00-18:00 • 19:00-24:00

รูปที่ 5 แผนภูมิชีวอากาศของมณฑลปักกิ่ง (พื้นที่หมายเลข 2) ละติจูดที่ 40 องศาเหนือ ของฤดูหนาวในเดือนมกราคม (บนซ้าย) ฤดูใบไม้ผลิในเดือนเมษายน (บนขวา) ฤดูร้อนในเดือนกรกฎาคม (ล่างซ้าย) และฤดูใบไม้ร่วงในเดือนตุลาคม (ล่างขวา)

Stereographic Diagram

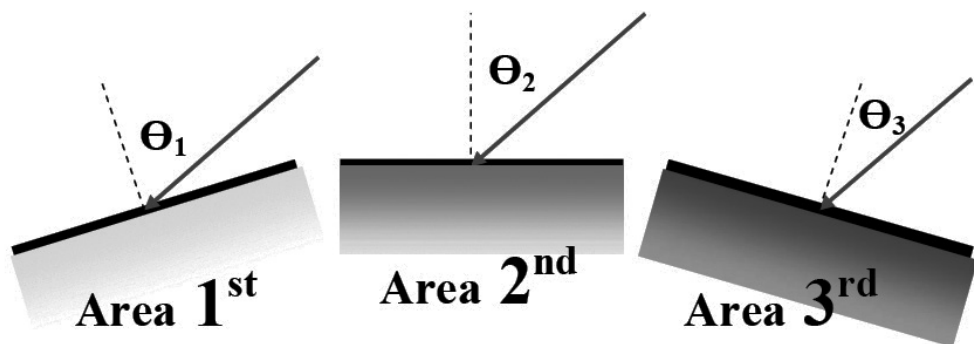
Location: 27.0°, 71.7°
Sun Position: 124.1°, 12.6°
HSA: 124.1°
VSA: 158.3°

รูปที่ 6 Stereographic Diagram ที่แสดงเส้นทางการโคจรของดวงอาทิตย์ พื้นที่ละติจูดที่ 27 องศาเหนือ (พื้นที่หมายเลข 1)

- ตามหลักฮวงจุ้ยแล้ว ลักษณะของเนินเขาหรือภูเขาควรมีลักษณะที่มีพีชพันธุ์ธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ เมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่าต้นไม้และพีชพันธุ์ในทิศเหนือทิศตะวันออก และทิศตะวันตกนั้นจะมีส่วนช่วยในการกำบังลมหนาว กรองฝุ่น และทรายได้ ซึ่งต่างจากคติความเชื่อของชาวไทยในอดีตที่มีการใช้ต้นไม้เพื่อการบังแสงอาทิตย์ให้เกิดร่มเงาแก่อาคารและปรับทิศทางของกระแสลม

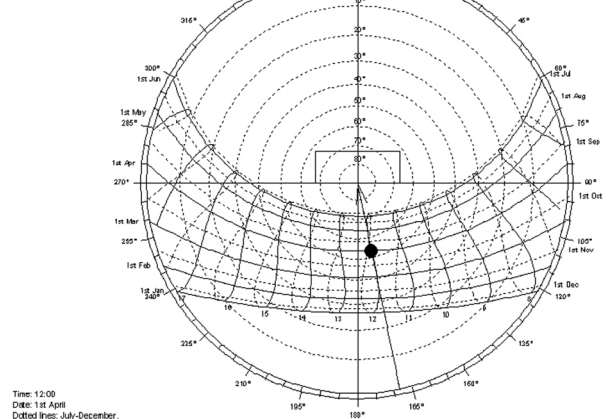
- พื้นที่อุดมคตินี้ได้มีการกำหนดระดับความเอียงของพื้นที่ ต้องมีลักษณะเป็นแบบ “หน้าต่ำ หลังสูง” กล่าวคือ มีระดับความสูงทางด้านหน้า (ด้านทิศใต้) ต่ำกว่าทางด้านหลัง (ด้านทิศเหนือ) นอกจากเหตุผลในเรื่องของการระบายน้ำผิวดินแล้ว ลักษณะความเอียงของพื้นที่ดังกล่าวนี้ ยังสามารถช่วยเพิ่มการสะสมความร้อนของพื้นที่ได้ เนื่องจากทำให้มุมตกกระทบของแสงอาทิตย์มีค่าน้อยลงหรือเกือบที่จะตั้งฉากกับพื้นที่ เป็นการใช้อนุรักษ์จากความเอียงของพื้นที่ดังรูปที่ 8

รูปที่ 8 อิทธิพลของความลาดเอียงของพื้นดิน ต่อการสะสมความร้อนของพื้นที่ เนื่องจากมุมตกกระทบของแสง $\theta_1 > \theta_2 > \theta_3$ ทำให้การสะสมความร้อนของพื้นที่ $1 < 2 < 3$

Stereographic Diagram

Location: 40.0°, 114.0°
Sun Position: 168.9°, 63.6°
HSA: 168.9°
VSA: 125.9°

รูปที่ 7 Stereographic Diagram ที่แสดงเส้นทางการโคจรของดวงอาทิตย์ พื้นที่ละติจูดที่ 40 องศาเหนือ (พื้นที่หมายเลข 2)

- การที่กำหนดให้พื้นที่สำหรับก่อสร้างอาคารที่พักอาศัยตามหลักฮวงจุ้ยไว้ทางทิศใต้ของภูเขาขนาดใหญ่นั้นก็เนื่องจากว่า พื้นที่ดังกล่าวนี้สามารถรับน้ำฝนของภูเขาที่มีความจำเป็นต่อการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค หากว่าอาคารตั้งอยู่บริเวณอื่น เช่น ทางด้านทิศเหนือของภูเขาที่เป็นเขตเงาฝน จะทำให้ไม่สามารถได้รับน้ำฝนได้อย่างพอเพียง

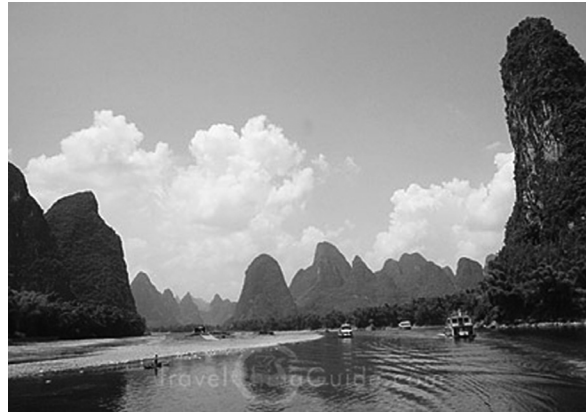
- สาเหตุที่คติความเชื่อฮวงจุ้ยระบุว่า การมีที่ว่างทางด้านทิศใต้ของอาคารนั้นเป็นสิริมงคลนั้น ก็เนื่องมาจากว่า บริเวณดังกล่าวนั้นสามารถใช้เป็นบริเวณสำหรับการตากพืชผลทางการเกษตร ตากผ้า และเป็นพื้นที่พักผ่อนที่ดี เนื่องจากการโคจรของดวงอาทิตย์นั้นเป็นการโคจรอ้อมทางด้านทิศใต้ตลอดทั้งปี ทำให้พื้นที่ของอาคารทางด้านทิศใต้นั้นมีแสงแดดส่องในเวลากลางวันตลอดเวลา

- จากการที่ประเทศจีน มีภูมิประเทศที่เต็มไปด้วยภูเขาและเนินเขา ดังนั้นการวางผังอาคารหรือการจัดวางตำแหน่งอาคารจึงมีการคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศดังกล่าวเป็นพิเศษ เพื่อให้การวางผังหรือการออกแบบอาคารนั้นสามารถใช้ประโยชน์จากสภาพแวดล้อมได้อย่างเต็มที่ เช่น ใช้เพื่อเป็นกำบังกระแสลมหนาวหรือพายุ เป็นต้น

- การที่มีแนวของปรากฏธรรมชาติรูปแบบนี้เป็นสิ่งที่ช่วยป้องกันภัยจากการปล้นสะดมและสงครามได้ดีกว่าการเลือกที่ตั้งอาคารอยู่ในที่โล่งแจ้ง เนื่องจากประเทศจีนในอดีตนั้นมีการปล้นสะดมและสงครามระหว่างแว่นอยู่เป็นประจำ

- การเลือกที่ตั้งในพื้นที่อุดมคตินั้นทำให้เกิดความรู้สึกทางจิตวิทยาในเรื่องความปลอดภัย เนื่องจากทางด้านหลังเป็นภูเขามีสภาพสูงมากกว่าทางด้านอื่น ๆ รวมทั้งทางด้านข้างก็มีแนวภูเขาหรือเนินเขาด้วยทำให้เกิดความรู้สึกปิดล้อมของพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกปลอดภัย ซึ่งแสดงออกมาในรูปแบบพฤติกรรมกรรมการครอบครองอาณาเขต และความเป็นส่วนตัวของมนุษย์

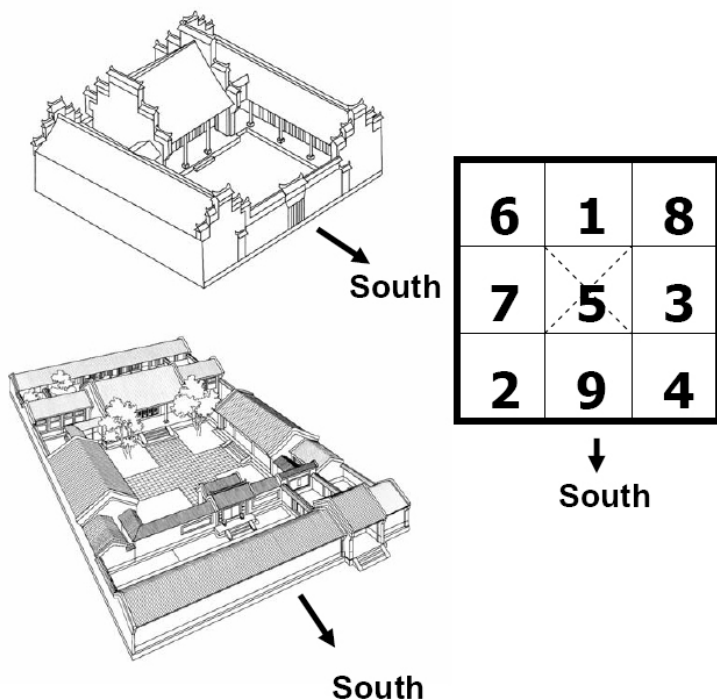
ลักษณะทางกายภาพของอาคารก็เป็นส่วนที่สำคัญที่ได้มีการระบุถึงความเป็นมงคลและไม่เป็นมงคลตามหลักฮวงจุ้ยเอาไว้ ทั้งนี้รูปแบบภายนอกหรือลักษณะทางกายภาพของอาคารที่มีความเป็นมงคลนี้ได้แก่ อาคารที่มี

รูปที่ 9 ลักษณะภูมิประเทศของประเทศจีนทางตอนใต้ ที่มีลักษณะเป็นที่ราบสลับภูเขา ทำให้คติความเชื่อฮวงจุ้ยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเลือกและการปรับพื้นที่ด้วยสภาพปัจจัยแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่นั้น ๆ

ลักษณะการวางผังที่อ้างอิงมาจากบ้านพักอาศัยรูปแบบปักกิ่ง ดังรูปที่ 10

- ลักษณะของอาคารรูปแบบนี้มีการปิดล้อมค่อนข้างสูง ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากการต้องการความปลอดภัยจากการคุกคามของผู้ไม่ประสงค์ดี อีกทั้งอาคารรูปแบบนี้ยังสามารถป้องกันลมหนาวที่พัดมาได้จากทุกทิศทาง ทั้งนี้เนื่องจากความแปรปรวนของทิศทางกระแสลมเป็นสำคัญ

รูปที่ 10 รูปแบบบ้านพักอาศัยแบบมีลานกลางหรือแบบปักกิ่ง ที่มีการก่อสร้างโดยอาศัยตามหลักฮวงจุ้ยระบบบ้านแปดทิศ ที่บริเวณช่องที่ 5 ตามตารางโลชูคือตำแหน่งลานกลางอาคาร (Knapp, 2005)

- ลักษณะของลานกลางอาคารที่เป็นลักษณะเด่นของอาคารรูปแบบนี้สามารถใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ เช่น ดาดฟ้า ดาดฟ้าเพื่อการเกษตร (Knapp, 2005) เป็นพื้นที่สำหรับทุกคนในครอบครัวที่สามารถใช้สอยได้ ส่วนในเรื่องของความสบาย พื้นที่ส่วนนี้จะเป็นส่วนสำคัญในการที่จะกักเก็บความร้อนในเวลากลางวัน ซึ่งสัมพันธ์กับหลักวงจรมีการระบุว่า ลานกลางอาคารไม่ควรมีต้นไม้ และควรปูพื้นด้วยวัสดุแข็ง ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลในเรื่องของการกักเก็บความร้อนในมวลสารได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้มีการระบุว่าพื้นที่ลานกลางอาคารนี้ไม่ควรมีสระน้ำหรือแหล่งน้ำอีกด้วย ทั้งนี้เนื่องจากในฤดูหนาวที่อุณหภูมิเย็นนั้นต่ำกว่าจุดเยือกแข็ง แหล่งน้ำกลางอาคารก็จะกลายเป็นน้ำแข็ง ทำให้ร่างกายของผู้ที่อยู่อาศัยในอาคารสูญเสียความร้อนจนเกิดความหนาวเย็นมากกว่าเดิม

- ห้องสำคัญของอาคารนี้คือ ห้องนอนของเจ้าของบ้าน ซึ่งจัดไว้ด้านในสุดบริเวณทางทิศเหนือ ทั้งนี้เพราะเหตุผลในด้านความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยเป็นสาเหตุหลัก

- ทางเข้าอาคารอยู่ทางทิศใต้ หรือทิศตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งถือว่าเป็นทิศทางมงคล ทั้งนี้เนื่องจากทิศทางดังกล่าวนี้เป็นทิศทางที่มีความร้อนจากแสงอาทิตย์มากกว่าทิศทางอื่น ๆ ในขณะที่อุณหภูมิอากาศต่ำ แสง

อาทิตย์และความร้อนจึงแทนลักษณะของความเป็นมงคลตามคติความเชื่อนี้

เมื่อวิเคราะห์ตามช่วงเวลาที่มีความสำคัญ ได้แก่ ฤดูร้อนในเวลากลางวัน ฤดูร้อนในเวลากลางคืน ฤดูหนาวในเวลากลางวัน และฤดูหนาวในเวลากลางคืน จะพบว่าลักษณะของพื้นที่อุดมคติและรูปแบบบ้านแบบมีลานตรงกลางนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะปรับสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมมากที่สุดในการอยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นฤดูกาลใดหรือเวลาใด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- ในเวลากลางวันของฤดูร้อน (เดือนมิถุนายน กรกฎาคม และสิงหาคม) ตัวอาคารและพื้นที่โดยรอบจะได้รับการระบายอากาศจากกระแสลมที่พัดผ่านแหล่งน้ำจากทางทิศใต้ ทำให้กระแสลมมีอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสม การสะสมความร้อนของพื้นดินโดยรอบมีค่าน้อย เนื่องจากพืชคลุมดินยังคงมีอยู่ อุณหภูมิอากาศโดยรอบต่ำเนื่องจากการระเหยของน้ำของต้นไม้และการบังเงาของต้นไม้และพืชพันธุ์โดยรอบ ดังรูปที่ 11

- ในเวลากลางคืนของฤดูร้อน ที่อุณหภูมิอากาศและความชื้นต่ำกว่าเขตสบาย ตัวอาคารจะได้รับความร้อนจากบริเวณลานกลางอาคารที่เก็บสะสมความร้อนในเวลากลางวันเอาไว้ ทำให้สภาพอากาศภายในใกล้เคียงกับสภาวะน่าสบายมากยิ่งขึ้น (รูปที่ 12)

รูปที่ 11 รูปตัดของพื้นที่อุดมคติและบ้านแบบมีลานตรงกลางในเวลากลางวันของฤดูร้อน

รูปที่ 12 รูปตัดของพื้นที่อุดมคติและบ้านแบบมีลานตรงกลางในเวลากลางคืนของฤดูร้อน

- ในเวลากลางวันของฤดูหนาว (รูปที่ 13) อาคารและลานกลางอาคารจะได้รับความร้อนจากแสงอาทิตย์ที่มีมุมตกต่ำ ลมหนาวที่พัดมาจากทางทิศเหนือจะพัดข้ามบริเวณส่วนที่เป็นอาคาร พื้นดินโดยรอบสามารถดูดซับความร้อนไว้ได้มาก เนื่องจากอิทธิพลของการผลัดใบของต้นไม้และความเอียงของพื้นดินเป็นสำคัญ

- ในเวลากลางคืนของฤดูหนาวที่อาคารจะได้รับความร้อนที่สะสมไว้ในเวลากลางวันในส่วนของวัสดุพื้นผนัง หลังคา และลานกลางอาคารที่มีมวลสารมาก ส่วนลมหนาวที่พัดมาจากทางทิศเหนือยังคงพัดข้ามบริเวณส่วนที่เป็นอาคาร (รูปที่ 14)

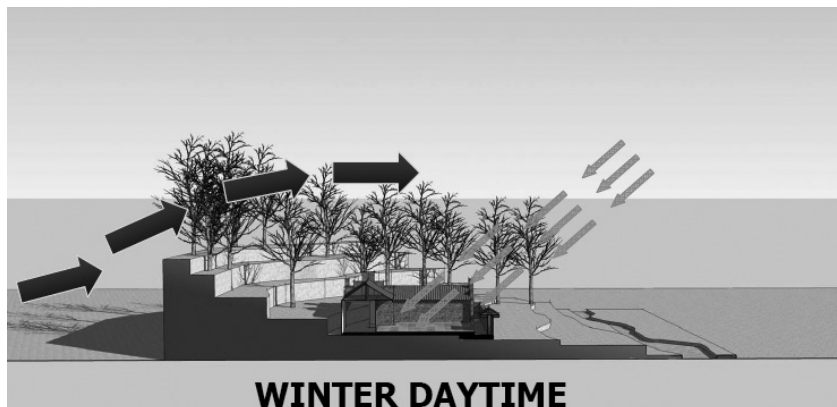
จากการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาของคติความเชื่อฮวงจุ้ยกับปัจจัยที่มีอิทธิพล จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของคติความเชื่อนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความปลอดภัยและความสบายในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นสำคัญ โดยการนำเอาลักษณะปัจจัยทางธรรมชาติมาประยุกต์ใช้เพื่อการปรับสภาพอากาศท้องถิ่นที่มีความ

รุนแรง (climatic modification) ให้มีความเหมาะสมกับการอยู่อาศัยมากขึ้น ภายใต้เทคโนโลยีในขณะที่ยังคงความเชื่อที่พัฒนามาขึ้นมานี้ “สภาพอากาศที่เป็นเงื่อนไขวิกฤตของคติความเชื่อฮวงจุ้ยนั้นคือสภาพอากาศในฤดูหนาว โดยเฉพาะในเวลากลางคืน”

4.2 คติความเชื่อวาสตุของประเทศไทย

ในส่วนของเนื้อหาของคติความเชื่อวาส্তুนั้น ก็ได้มีการกำหนดรูปแบบของพื้นที่อุดมคติในการก่อสร้างและรูปแบบอาคารที่มีความเป็นสรีรมงคลไว้เช่นเดียวกัน ซึ่งเมื่อวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้วจะพบว่า มีลักษณะการนำปัจจัยทางธรรมชาติมาปรับใช้เช่นเดียวกับคติความเชื่อฮวงจุ้ย แต่จะมีความแตกต่างกันที่ทิศทางและตำแหน่งดังรูปที่ 15

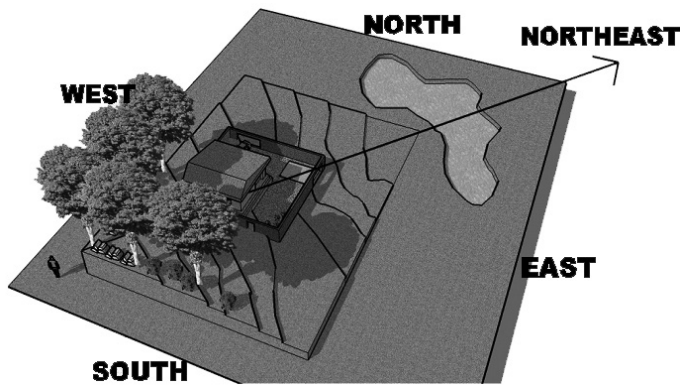
- เมื่อพิจารณาพื้นที่อุดมคติตามคติความเชื่อวาส্তুผนวกเข้ากับสภาพอากาศของพื้นที่พบว่า คติความเชื่อนี้มีการระบุทางเข้าจากทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศเหนือ หรือทิศตะวันออก ทั้งนี้เนื่องจากทิศทางดังกล่าว

รูปที่ 13 รูปตัดของพื้นที่อุดมคติและบ้านแบบมีลานตรงกลางในเวลากลางวันของฤดูหนาว

รูปที่ 14 รูปตัดของพื้นที่อุดมคติและบ้านแบบมีลานตรงกลางในเวลากลางคืนของฤดูหนาว

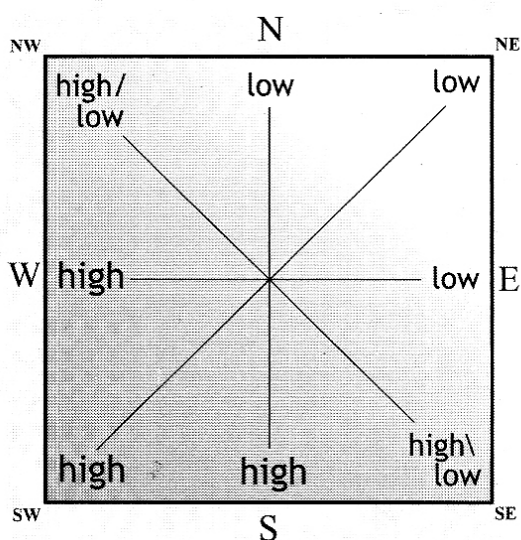

รูปที่ 15 ลักษณะของพื้นที่อุดมคติสำหรับการก่อสร้างอาคารตามคติความเชื่อวาสตุ

นี้เป็นทิศทางที่มีความร้อนน้อยกว่าทิศทางอื่น ๆ อีกทั้งหากมีการก่อสร้างอาคารเรียบร้อยแล้วบริเวณนี้จะมีร่มเงาของอาคารมาบดบังอีกด้วย

- ดินไม้และเนินดินระบุว่าควรอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้และทิศใต้เป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อที่จะใช้เนินดินป้องกันรังสีตรงจากดวงอาทิตย์มุมต่ำในเวลาเย็น ส่วนดินไม้ใช้บังรังสีตรงจากดวงอาทิตย์ในเวลาบ่ายที่แสงอาทิตย์ยังมีมุมสูงอยู่

- ความเอียงของพื้นที่ที่เหมาะสมระบุว่าควรจะต่ำที่สุดทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และสูงสุดทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดูดซับความร้อนจากแสงอาทิตย์ให้น้อยที่สุด โดยให้มุมตกกระทบพื้นมีค่าสูงที่สุด

รูปที่ 16 ลักษณะของความลาดเอียงสัมพันธ์ที่เหมาะสมของพื้นที่ก่อสร้างอาคารตามคติความเชื่อวาสตุ (Schmieke, 2002)

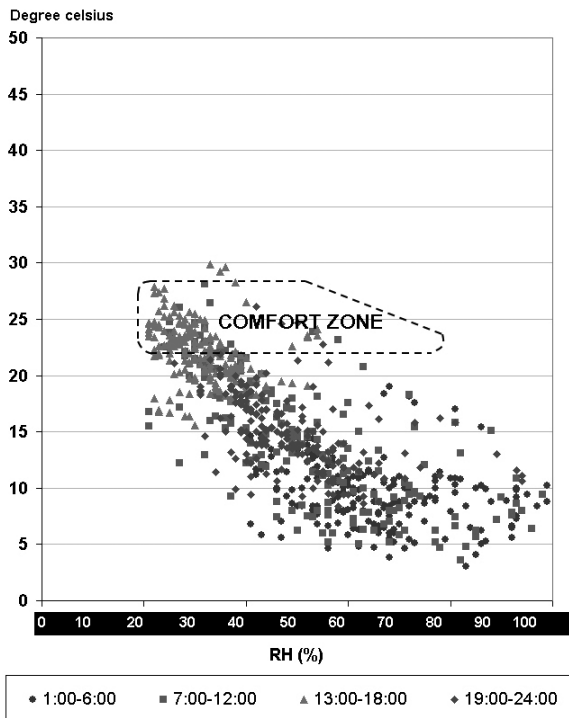
- ทิศทางของสระน้ำเป็นทิศทางที่ไม่สะท้อนรังสีอาทิตย์ให้เกิดการรบกวนสายตา อีกทั้งยังใกล้เคียงกับส่วนของทางเข้า เป็นการเพิ่มบรรยากาศที่ดีให้กับพื้นที่ส่วนทางเข้า ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนที่สำคัญหนึ่งในสามส่วนของอาคาร อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความชื้นในอากาศได้ เนื่องจากภูมิอากาศโดยทั่วไปมีความชื้นสัมพัทธ์ค่อนข้างต่ำ (ร้อนแต่แห้ง) ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะของสภาพอากาศได้ ดังรูปที่ 17

จากการวิเคราะห์ที่ผ่านมาจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า “คติความเชื่อวาสตุเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ความร้อนเป็นเงื่อนไขวิกฤตต่อการอยู่อาศัย” ดังนั้นพื้นที่อุดมคติจึงหันด้านหลังให้กับทิศทางที่มีความร้อนสูงที่สุด และหันหน้าไปทางทิศที่มีความร้อนน้อยที่สุด รวมถึงการใช้ประโยชน์จากปัจจัยทางธรรมชาติเพื่อลดความร้อนที่เกิดขึ้นอีกด้วย ซึ่งนอกจากการระบุพื้นที่อุดมคติสำหรับการก่อสร้างแล้ว คติความเชื่อวาสตุยังได้ระบุถึงรูปแบบที่พักอาศัยที่มีความเป็นมงคลอีกด้วย ซึ่งแสดงได้ดังรูปที่ 18

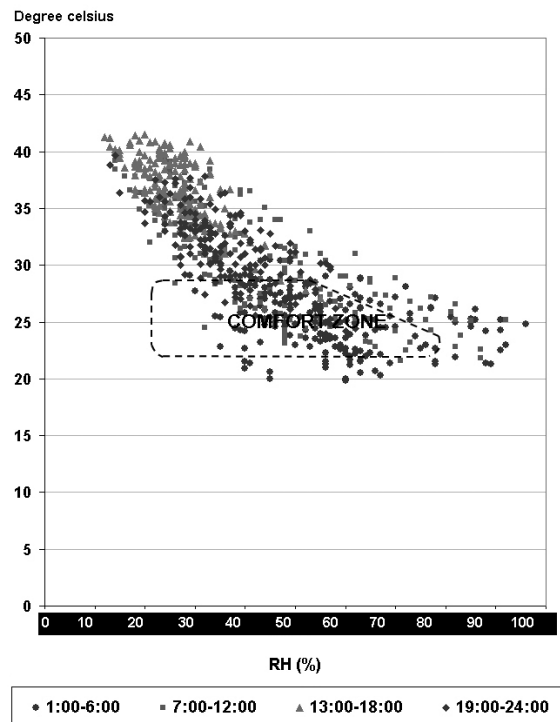
ลักษณะของอาคารต้นแบบที่เป็นมงคลตามคติความเชื่อวาสตุตามรูปที่ 18 นั้น มีลักษณะที่อ้างอิงมาจากพื้นที่อุดมคติ คือเน้นทิศทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทิศที่เปิดโล่งมีสระน้ำ และถูกกำหนดให้เป็นทางเข้าอาคาร โดยที่ทิศทางตรงข้ามคือทิศตะวันตกเฉียงใต้นั้นกำหนดให้เป็นผนังที่หนาหนัก เป็นพื้นที่ห้องเก็บของที่มีช่องเปิดน้อย รวมทั้งยังมีการปลูกต้นไม้ในทิศทางดังกล่าวนี้ด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า คติความเชื่อในเรื่องอาคารต้นแบบนี้มุ่งที่จะหันด้านหลังของอาคารให้กับทิศทางที่มีความร้อนจากแสงอาทิตย์มากที่สุดเช่นเดียวกับกับรูปแบบพื้นที่อุดมคติ แต่ทั้งนี้เนื่องจากคติความเชื่อวาสตุเกิดในสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่โล่ง ทำให้เนื้อหาของคติความเชื่อนี้เป็นการเน้นเรื่องของการหันทิศทางอาคาร และตำแหน่งของบริเวณสำคัญเป็นหลัก ซึ่งต่างจากคติความเชื่อฮวงจุ้ยที่เน้นเรื่องการเลือกตำแหน่ง และตำแหน่งที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกมากกว่า

จากการวิเคราะห์คติความเชื่อวาสตุของชาวอินเดียโบราณในด้านต่าง ๆ ที่ผ่านมานั้น สามารถที่จะสร้างตารางเปรียบเทียบระหว่างคติความเชื่อวาสตุกับหลักฮวงจุ้ย ที่มีความแตกต่างกันของรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังตารางที่ 1

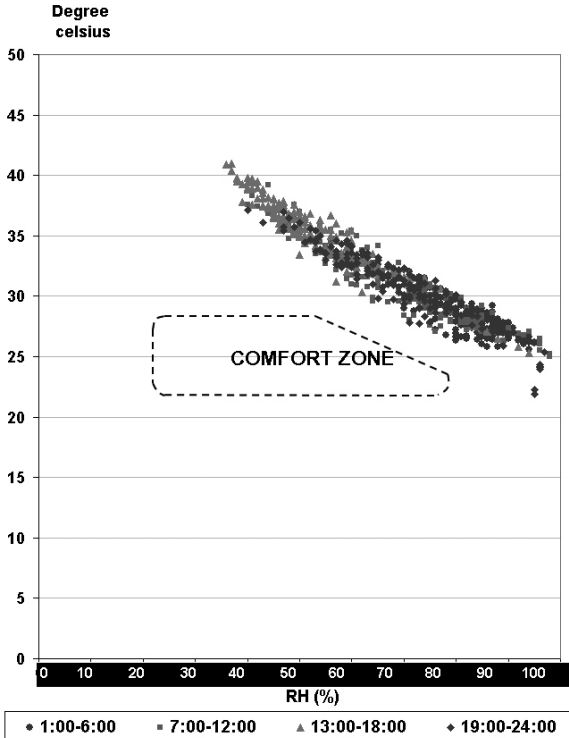
January

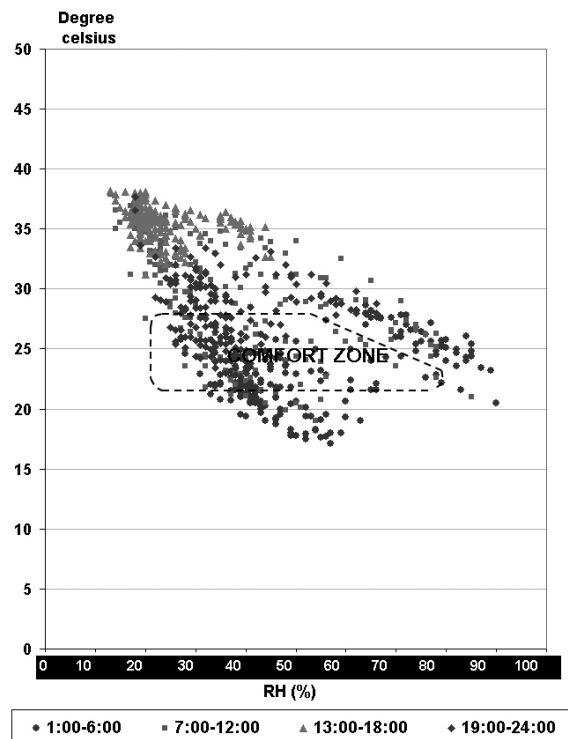
April

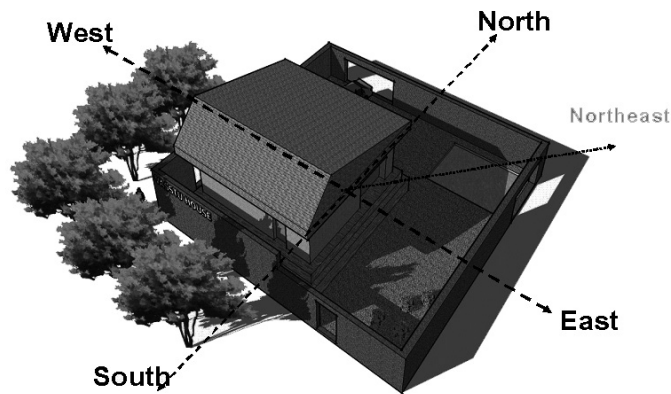
July

October

รูปที่ 17 แผนภูมิชีวอากาศของเมือง Jaisalmer ใกล้เขตที่คาดว่าเป็นต้นกำเนิดความเชื่อวาสตุ (พื้นที่หมายเลข 3) ละติจูดที่ 27 องศาเหนือ ของฤดูหนาวในเดือนมกราคม (บนซ้าย) ฤดูใบไม้ผลิในเดือนเมษายน (บนขวา) ฤดูร้อนในเดือนกรกฎาคม (ล่างซ้าย) และฤดูใบไม้ร่วงในเดือนตุลาคม (ล่างขวา)

รูปที่ 18 ลักษณะการวางอาคารและทิศทางที่มีความเหมาะสมในการก่อสร้างอาคารตามหลักของคติความเชื่อ “วาสตุ”

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคติความเชื่อฮวงจุ้ยและวาสตุในประเด็นต่าง ๆ (Feuchtwang, 1974; Schmiede, 2002; Agarwal, 2005; Wong, 1996)

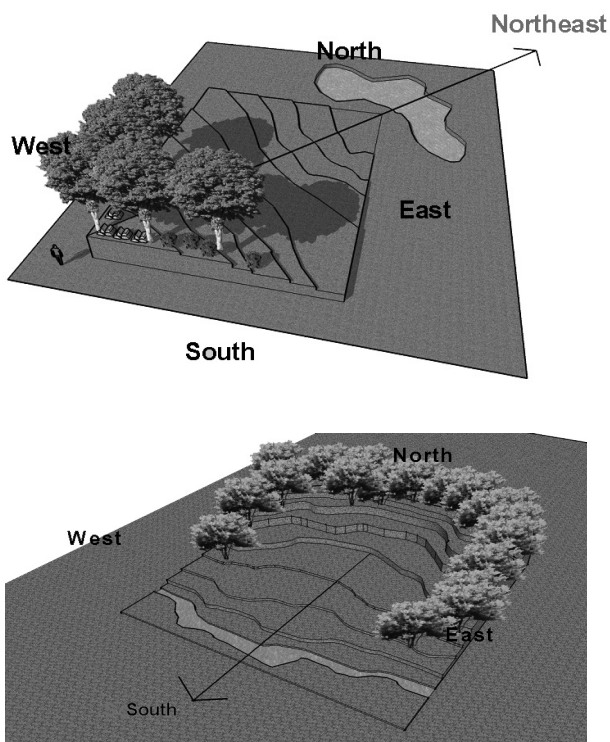
ประเด็นที่พิจารณา	คติความเชื่อวาสตุ	คติความเชื่อฮวงจุ้ย (สำนักรูปลักษณ์)
ทิศทางด้านหน้าหรือทิศของทางเข้าอาคาร (หรือทิศมงคล)	ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ หรือทิศตะวันออก (เป็นทิศที่มีความเย็นมากที่สุด มีเงาของอาคารช่วยบังแสงอาทิตย์)	ทิศใต้ หรือทิศตะวันออกเฉียงใต้ (เป็นทิศที่มีความร้อนจากแสงอาทิตย์มากที่สุด ใกล้เคียงสภาวะน่าสบายมากที่สุด)
ทิศทางด้านหลังอาคาร	ทิศตะวันตกเฉียงใต้ หรือทิศตะวันตก (เป็นทิศที่มีความร้อนจากแสงอาทิตย์มากที่สุด)	ทิศเหนือ (เป็นทิศทางที่ได้รับแสงอาทิตย์น้อย และเป็นทิศทางปะทะของกระแสลมหนาวที่พัดมาเกือบตลอดทั้งปี)
รูปแบบอาคาร	เป็นอาคารที่มีการวางผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส และสี่เหลี่ยมผืนผ้า ที่มีขนาดกะทัดรัด (ลดพื้นที่กรอบอาคารเพื่อลดการถ่ายเทความร้อนจากภายนอกเข้าสู่ภายในอาคาร)	เป็นอาคารที่มีการวางผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีขนาดกะทัดรัด และเป็นอาคารรูปแบบมีลานกลาง (ลดพื้นที่กรอบอาคารเพื่อป้องกันความร้อนจากภายในอาคารออกมาภายนอก และใช้ลานกลางเพื่อรับแสงอาทิตย์มากกว่าเก็บไว้)
การใช้ต้นไม้	ใช้ต้นไม้ทางทิศด้านหลัง คือทิศตะวันตกเฉียงใต้ (ป้องกันแสงแดด แต่ลมพัดผ่านได้พุ่มใบได้)	ใช้ต้นไม้ทางทิศด้านหลังคือทิศเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออก (ป้องกันลมหนาว พายุ และฝุ่นทราย)
การใช้ความเอียงของพื้นที่	ทิศด้านหน้าต่ำ (ตะวันออกเฉียงเหนือ) ทิศด้านหลังสูง (ตะวันตกเฉียงใต้) (เพื่อลดการสะสมความร้อนของดิน)	ทิศด้านหน้าต่ำ (ทิศใต้) ทิศด้านหลังสูง (ทิศเหนือ) (เพิ่มการสะสมความร้อนของดิน)
การใช้เนินดินหรือภูเขา	ใช้เนินดินทางทิศด้านหลัง คือทิศตะวันตกเฉียงใต้ (ป้องกันแสงอาทิตย์ในมุมต่ำ และพายุทราย)	ใช้เนินดินทางทิศด้านหลังคือทิศเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก (ป้องกันลมหนาว และลมพายุ)
ตำแหน่งของแหล่งน้ำ	ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออก หรือทิศเหนือ (เพิ่มความชื้น และไม่สะท้อนแสงเข้าตา)	ทิศใต้ ทิศตะวันออก หรือทิศตะวันออกเฉียงใต้ (เพิ่มความชื้นในฤดูร้อน)
ตำแหน่งห้องสำคัญ เช่น ห้องนอน	จัดไว้ไกลจากทางเข้าอาคารมากที่สุดคือทิศตะวันตกเฉียงใต้ (ความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัว)	จัดไว้ไกลจากทางเข้าอาคารมากที่สุดคือทิศเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงเหนือ (ความปลอดภัย และความเป็นส่วนตัว)

จากการวิเคราะห์และการเปรียบเทียบดังตาราง สามารถที่จะสรุปได้ถึงหลักการทั้งในส่วนของความเหมือนและความแตกต่างของคติความเชื่อทั้งสองได้ดังต่อไปนี้

- หลักการของคติความเชื่อทั้งสองมีเป้าหมายเดียวกัน คือความปลอดภัยและความสบาย โดยเฉพาะความสบายทางร่างกาย ที่มีผลต่อสุขภาพและการดำเนินชีวิต แต่หลักปฏิบัติมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ทั้งนี้เนื่องมาจากเงื่อนไขด้านสภาพอากาศและสภาพพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน

- หลักปฏิบัติของคติความเชื่อทั้งสองในส่วนของกายภาพภายนอกอาคาร คือการนำเอาปัจจัยทางธรรมชาติ ได้แก่ ความสูงต่ำของพื้นที่ แหล่งน้ำ พืชพันธุ์ทางธรรมชาติ เนินดิน หรือภูเขา มาปรับสภาพแวดล้อมทางด้านภูมิ-อากาศ (climatic modification)

- ถึงแม้การนำเอาปัจจัยธรรมชาติที่มีอยู่จะเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันที่ตำแหน่ง และทิศทางของปัจจัยทางธรรมชาติ ดังที่แสดงให้เห็นได้ชัดในเรื่องการเปรียบเทียบพื้นที่อุดมคติ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก เพียงแต่มีความแตกต่างที่ทิศทางเท่านั้น กล่าวคือ หากหมุนพื้นที่อุดมคติของคติความเชื่อวาสตุตามเข็มนาฬิกาไป 135 องศา จะพบว่ามีคล้ายคลึงกับรูปแบบพื้นที่อุดมคติตามหลักฮวงจุ้ยเป็นอย่างมาก (รูปที่ 19)

รูปที่ 19 ลักษณะพื้นที่อุดมคติตามคติความเชื่อวาสตุ (บน) และพื้นที่อุดมคติตามหลักฮวงจุ้ย (ล่าง)

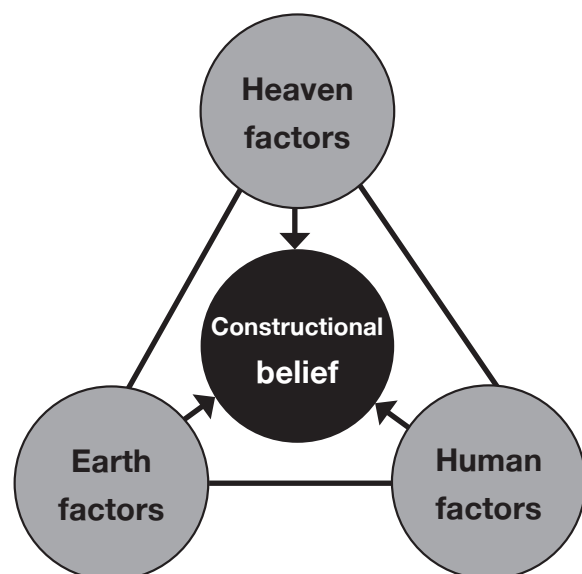
5. การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของคติความเชื่อในการก่อสร้างอาคารของชาวตะวันออกทั้งสองคติความเชื่อ เราสามารถที่จะทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบเนื้อหาของคติความเชื่อเกี่ยวกับการก่อสร้างสถาปัตยกรรมทั้งสอง ซึ่งมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อความเชื่อในพื้นที่อื่น ๆ ของภูมิภาคนี้ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลสามารถแบ่งออกได้ 3 ส่วนด้วยกัน (รูปที่ 20) ได้แก่

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ฟ้า” ได้แก่ สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิ ความร้อน ความชื้น ความเร็วลม และความกดอากาศ ซึ่งเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก หรือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เลย

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “ดิน” ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ ความสูงต่ำของพื้นที่ ลักษณะพืชพันธุ์ทางธรรมชาติ แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัจจัยที่มนุษย์สามารถที่จะเลือกสรร และปรับปรุงได้

3. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “คน” ได้แก่ สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี การแต่งกาย และความสบายของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ นอกจากปัจจัยนี้จะเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลแล้ว ยังเป็นปัจจัยที่จะประเมินผลประสิทธิภาพของคติความเชื่ออีกด้วย

รูปที่ 20 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างอาคาร ซึ่งได้แก่ ปัจจัยฟ้า (Heaven Factors) ปัจจัยดิน (Earth Factors) และปัจจัยมนุษย์ (Human Factors)

โดยเมื่อคติความเชื่อได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากขึ้นแล้ว มนุษย์จะนำเอาคติความเชื่อนั้นไปใช้เพื่อกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรม หรือลักษณะทางกายภาพ เพื่อที่จะใช้ปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการอยู่อาศัยมากขึ้น นอกจากโครงสร้างทางด้านของปัจจัยที่มีอิทธิพลแล้ว ยังมีเอกลักษณ์หรือส่วนที่สำคัญของคติความเชื่อของชาวตะวันตกนั่นคือ ระบบการถ่ายทอดโดยการอ้างสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือเป็นการให้เหตุผลแบบนิรนัย (deductive reasoning) ทั้งนี้อาจจะเป็นสาเหตุมาจากการที่คติความเชื่อหรือภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นมาจากการลองถูกลองผิด ซึ่งผู้ที่คิดค้นอาจจะไม่ทราบถึงเหตุผลที่แท้จริง หรืออาจจะเป็นไปได้ว่าการถ่ายทอดในลักษณะดังกล่าวนี้มีประสิทธิภาพสูงกว่าการให้เหตุผลแบบชาวตะวันตกก็อาจเป็นไปได้ ทั้งนี้รูปแบบของการอ้างสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ความเป็นสิริมงคล หรืออัปมงคลนั้น สามารถพบได้ในหลายคติความเชื่อซึ่งโดยมากมักจะเป็นคติความเชื่อของชาวตะวันตก ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ คติความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกเรือนของไทยซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากทั้งคติความเชื่อของชาวจีนและของชาวอินเดียที่เป็นกระแสนิยมวัฒนธรรมสายหลักในภูมิภาคนี้

6. สรุปผลการศึกษา

จากทั้งหมดที่ได้ทำการศึกษามาแล้วนั้น นอกจากเราจะสามารถที่จะทราบเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลดังที่ได้สรุป

ไปข้างต้นแล้ว เรายังสามารถที่จะทราบถึงหลักการปฏิบัติในการนำเอาคติความเชื่อไปประยุกต์ใช้อีกด้วย กล่าวคือ

- เนื้อหาของคติความเชื่อนั้นมีทั้งส่วนที่เป็นวิทยาศาสตร์ และส่วนที่เป็นโหราศาสตร์ ซึ่งการเลือกที่จะนำส่วนหนึ่งส่วนใดไปประยุกต์ใช้นั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงเหตุและผลประกอบอย่างแยบคาย จึงจะเป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่บนหลักการของเหตุและผล มิใช่การเชื่อแบบมโน

- การนำคติความเชื่อโบราณในที่หนึ่งมาใช้กับพื้นที่เดิมนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงเหตุปัจจัยที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของ “เวลา” ทั้งนี้เนื่องจากเวลาที่เปลี่ยนไป ทำให้เหตุปัจจัยที่มีอยู่เดิมนั้นเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงปัจจัยฟ้า เช่น ภาวะโลกร้อน ภาวะฝนทิ้งช่วง การเปลี่ยนแปลงปัจจัยของดิน เช่น ความแห้งแล้ง และการเปลี่ยนแปลงปัจจัยมนุษย์ เช่น วิถีชีวิต เทคโนโลยีในการเดินทาง เทคโนโลยีงานระบบอาคาร และเทคโนโลยีทางด้านวัสดุอาคาร เหล่านี้เป็นต้น

- การนำคติความเชื่อจากพื้นที่หนึ่ง ไปใช้กับอีกพื้นที่หนึ่งนั้น นอกจากจะต้องคำนึงถึงปัจจัยทางด้านเวลาดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังจะต้องพิจารณาปัจจัยทางด้าน “สถานที่” ประกอบด้วย เนื่องจากเมื่อมีความแตกต่างในเรื่องสถานที่ ปัจจัยทั้งสามก็必将มีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้หากไม่ใช้เหตุผลเข้ามาประกอบด้วยแล้ว อาจจะทำให้การนำความเชื่อไปปฏิบัติใช้นั้นส่งผลกลับมาในด้านลบมากกว่าด้านบวกก็เป็นได้

References

- Agarwal, R. (2005). Vaastu for trouble free success and prosperity in business and industry. *Vasstu: The Ancient House Building Science of India*, 5(1), 16-24.
- Das, G. (2006). Benefit from force of nature: The vaastu way. *The Chartered Accountant*, 3(2), 976-978.
- Dhechakasem, P. (2004). บ้านเฮง คนเฮง [Auspicious house, human luck]. Bangkok: Quality Voice.
- Feuchtwang, S. D. R. (1974). *The anthropological analysis of chinese geomancy*. Loas: Vithagna.
- Knapp, R. G. (2005). *Chinese house: The architectural heritage of a nation*. Singapore: Tuttle Publishing.
- Mak, M. Y., & Thomas, S. N. (2005). The art and science of Feng Shui—A Study on architect's Perception. *Building and Environment*, 40(1), 427-434.
- Montenegro, M. (2003). Feng Shui: The new dimensions in design. *Christian Research Journal*, 1(1), 1-7.
- Schmieke, M. (2002). *Vaastu, The origin of Feng Shui*. India: Brijbasi Art Press.
- Thongkamsamut, C., & Buranakarn, V. (2007). Form follows Feng Shui. *Nakhara*, 2(2), 37-53.
- Wong, E. (1996). *Feng Shui: The ancient wisdom of harmonious living for modern times*. Boston: Shambala Publications.
- Wong, E. (2001). *A master course in Feng Shui*. Boston: Shambhala Publications.
- Yiamwattana, S. (2005). ฮวงจุ้ย วิถีแห่งธรรมชาติ [Feng Shui: The way to live in harmony with nature]. Bangkok, Thailand: Se-ed Education.
- Yuan, D. (2005). Kan Yu (Feng Shui): The forgotten perspective in the understanding of intangible setting in China's heritage sites. *Science and Technology*, 2(2), 230-250.